

ва, че те са необходимо условие за тяхното ново раждане. Една форма, каквато и да е тя, се изхвърля и отслабва поради самия факт на своето съществуване. За да се възроди отново, тя трябва да бъде погълната от аморфното, да се разтвори в изначалното единство, от което е произлязла, трябва да се върне към хаоса, за да може да се възроди космическият ред. Мотивът за змея се появява и в християнския празник Гергьовден. Победата на светеца над хтоничното същество символизира тържеството на топлината и светлината над студа и мрака, на пролетта над зимата. В българската архаична култура този мотив е свързан с обредния празник лазаруване. Мома, която е била лазарка, вече може да встъпи в брачни отношения.

И в тази интерпретация Славейков запазва обредната структура. Когато в народната песен „Радка и змей“ Радка разказва какво ще се случи, като дойде нейният годеник – змеят, със змейове и змеици, и иска да изрази трансцендентната същност на случващото се, тя казва:

*Като през гора ще вървят,
гора без вятър ще легне;
като през поле минуват,
поле без огън ще трепти;
като у дома ще дойдат,
къщата, мамо, ще пламне,
от четирите кюшета –
сакън да не се уплашиш!*²²

Запалването на къщата като символ на нарушаването на хармонията на патриархалния космос е изключително важен момент за фолклорния образец. Тази хармония ще бъде възстановена, когато Радка запали сеното, в което има „билки разделни“, и така ще се избави от змея. Във вариант, който е публикуван в сборника на братя Миладинови, се уточнява, че спасителното растение е „гръмотрънъ“, а в този, който Славейков е включил в „Книга на песните“, Тодора посипва змея с пръст, върху която е паднал гръм. Това отново ни отпраща към символиката на бога гръмовержец и към мотива за сътворението на космоса от хаоса. Интерес представлява и това, че змеят е обвързан по двоичен начин със символиката на огъня, той е едновременно владетел на огъня, но и чрез огъня може да бъде победен. Обикновено песните, които съдържат този мотив, имат два финала. В първия от тях девойката успява да се спаси. Във втория тя умира и отива в отвъдното. Едно изследване на етнологата Мар-

²² Цит. по: *Българско народно творчество в дванадесет тома*. Т. IV. *Митически песни*. Отбрал и ред. М. Арnaudов. С., 1961, с. 207.